

Zodpovednosť súdnej moci za škodu spôsobenú porušením práva EÚ - judikatúra SD EÚ

JUDr. Beatrix Ricziová, PhD.

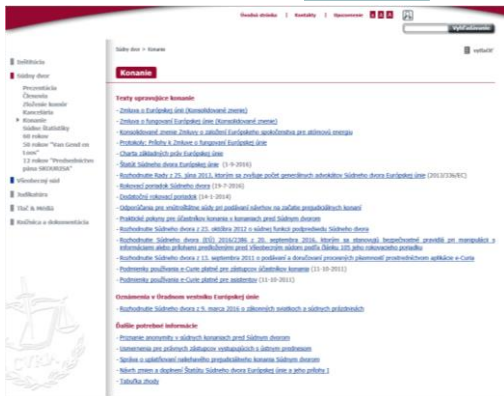
Kde nájsť rozsudky?

Súdny dvor EÚ

- **Súdny dvor EÚ (inštitúcia EÚ, sídlo Luxemburg) = Súdny dvor + Všeobecný súd**

Všetky ďalej uvedené rozsudky a uznesenia nájdete na webstránke Súdneho dvora EÚ:

<https://curia.europa.eu>

Všeobecná zodpovednosť za porušenie práva EÚ

Všeobecná zodpovednosť za porušenie práva EÚ

- zodpovednosť Európskej únie
- zodpovednosť jednotlivcov (FO a PO)
- zodpovednosť členských štátov
 - aj zodpovednosť za akty súdnej moci
 - žiadne explicitné vyjadrenie v primárnom práve EÚ ➡ vytvorená judikatúrou SD EÚ

Zodpovednosť členských štátov za porušenie práva EÚ (nielen za akty súdnej moci)

Kde hľadať pravidlá?

- rozsudok v spojených veciach C-6/90 a C-9/90 *Francovich a i.* (19. 11. 1991)
- rozsudok v spojených veciach C-46/93 a C-48/93 *Brasserie du Pêcheur a Factortame* (5. 3. 1996) a nadväzujúca judikatúra
 - b. 67 – právo jednotlivca na náhradu škody vyplýva priamo z práva EÚ, ak sú splnené 3 podmienky stanovené judikatúrou SD; členské štáty ale upravujú podmienky na náhradu škody
 - stanovujú detailnú procesnú úpravu (napr. príslušný vnútroštátny súd, lehoty, kto má konať v mene štátu, kritériá na určenie rozsahu náhrady škody)
 - musia však dodržať princípy ekvivalencie a efektivity
 - b. 98 – môžu ale brať do úvahy požiadavky právnej istoty

Aplikovateľnosť vnútrošt. úpravy

- 2 možnosti:
 - aplikovať vnútroštátny zákon o náhrade škody a pravidlá na uplatnenie nároku v ňom upravené, pokiaľ priamo neodporujú právu EÚ alebo neohrozujú jeho účinnosť – nerobia jeho výkon mimoriadne obtiažným až nemožným
 - neaplikovať vnútroštátny zákon, ale pripustiť konanie o náhrade škody, keďže nárok má pôvod v práve EÚ a členské štáty sú povinné v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo EÚ, poskytnúť prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany (čl. 19 ods. 1 ZEÚ) – konštruovať špeciálny typ zodpovednosti štátu za porušenie práva EÚ mimo rámca zákona (podobný prístup napr. nemecké a české súdy)

Uznesenie KS BA (15. 8. 2012)

- spis. zn.: 2Co 210/2011
 - odvolanie v rámci žaloby o náhradu škody proti Slovenskej republike (zastúpenej ÚRSO), údajne spôsobenej neoprávneným vyúčtovaním poplatku za vývoz elektriny z územia SR
 - OS BA II. zamietol žalobu – neboli splnené podmienky podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v z. n. p.
 - nedošlo k predbežnému prerokovaniu návrhu
 - sporné rozhodnutie ÚRSO nebolo zrušené ani zmenené pre nezákonnosť
- + nárok bolo treba posúdiť jedine podľa zákona č. 514/2003 Z. z.

- navrhovateľ podal odvolanie
- KS BA rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie
 - vnútroštátny právny poriadok musí právnickým osobám zaručiť práva, ktoré im priznáva právo EÚ
 - z primárnej povinnosti členského štátu zabezpečiť aplikáciu práva EÚ vyplývajú PO niektoré sekundárne práva, vrátane práva na náhradu škody spôsobenej porušením práva EÚ
 - zásada zodpovednosti členského štátu za škodu vzniknutú porušením práva EÚ je súčasťou právneho poriadku EÚ. Je úlohou OS BA II. preskúmať, či sú splnené podmienky na vznik zodpovednosti stanovené judikatúrou SD

- keď OS BA II. zamietol žalobu pre nesplnenie podmienok zo zákona č. 514/2003 Z. z., nebral do úvahy zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú právom EÚ
- náhrada škody spôsobenej porušením práva EÚ sa v SR primárne riadi právom EÚ a len subsidiárne zákonom č. 514/2003 Z. z. (1. cesta)
- aj keď platný zákon č. 514/2003 Z. z. predpokladá iba jeden spôsob porušenia práva EÚ (neskorá alebo nesprávna transpozícia smernice), nepochybne môže právnickej osobe vzniknúť škoda aj inou formou, napr. ustanovením slovenského právneho poriadku nezlučiteľným s právom EÚ

Niektoré základné pravidlá pre zodpovednosť členských štátov

C-46/93 a C-48/93 Brasserie du Pêcheur a Factortame (5. 3. 1996)

- b. 32, 34 – zásada zodpovednosti štátu za škodu platí bez ohľadu na to, ktorý orgán štátu sa svojím konaním alebo opomenutím porušenia práva EÚ dopustil (či zákonodarná, súdna alebo výkonná moc)
- b. 45, 51 – zodpovednosť štátu nie je neobmedzená, SD stanovil tri podmienky zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva EÚ (overenie ich splnenia v zásade patrí vnútroštátnym súdom):

1. cieľom porušenej normy práva EÚ je priznanie práv jednotlivcom (protiprávnosť konania/ nekonania + porušenie právnej normy, ktorá priznáva práva jednotlivcom)
 2. porušenie je dostatočne závažné
 - b. 55 – rozhodujúcim kritériom je, či štát zjavne a závažne prekročil hranice svojej voľnej úvahy
 - C-429/09 *Fuß*, b. 52 – je dostatočne závažné, ak je v zjavnom rozpore s judikatúrou SD v danej oblasti
 3. existuje priama príčinná súvislosť medzi porušením zo strany členského štátu a spôsobenou škodou (vznikla škoda + príčinná súvislosť medzi protiprávnosťou a škodou)
- b. 43 až 47, 55, 56, 74 – SD zdôrazňoval, že rozhodoval vo veci, kde mal štát určitú mieru voľnej úvahy, ako aj význam šírky voľnej úvahy pre vznik zodpovednosti vo všeobecnosti

- nevyvrátiteľné domnienky dostatočne závažného porušenia – napr.:

- porušenie pretrváva napriek tomu, že z rozhodnutia SD je jasné, že členský štát koná v rozpore s právom EÚ (C-118/00 *Larsy*, b. 44; *Brasserie*, b. 57); štátne orgány musia rešpektovať aj výklad SD v inom, ale skutkovo obdobnom prípade (*Larsy*, b. 45); ak jeho rešpektovaniu bránia vnútroštátne procesné ustanovenia alebo prax, súdne a správne orgány sú povinné ich neaplikovať (*Larsy*, b. 51 až 53)
- rozhodnutie orgánu členského štátu prijaté v zjavnom rozpore s ustálenou judikatúrou SD v danej oblasti (*Brasserie*, b. 57)

- b. 66 – štáty nesmú pridávať ďalšie podmienky na vznik zodpovednosti, môžu však naopak stanoviť menej prísne podmienky ako SD
- b. 78 až 80 – zavinenie nesmie teda byť samostatnou podmienkou vzniku zodpovednosti, môže mať ale význam pri skúmaní splnenia 2. podmienky
- b. 21, 22 – právo domáhať sa náhrady škody platí pre prípady, keď ustanovenie práva EÚ nemá priamy účinok, ale aj ak má priamy účinok
- b. 93 až 96 – predchádzajúce konštatovanie protiprávnosti konania členského štátu Súdnym dvorom nemôže byť podmienkou uplatnenia nároku na náhradu škody voči členskému štátu
- podanie žaloby pre porušenie povinnosti neprerušuje plynutie premlčacej lehoty na uplatnenie nároku na náhradu škody pred vnútroštátnymi súdmi!

Škoda a jej výška

- musí byť skutočná a určitá (samotná škoda aj ušlý zisk, materiálna aj imateriálna ujma)
- nie budúca alebo hypotetická škoda
- princíp plnej reparácie, vrátane úrokov z omeškania (C-271/91 *Marshall*, b. 32)
- b. 82 *Brasserie*, b. 92 *Fuß* – náhrada škody musí byť primeraná vzniknutej škode
- b. 87 *Brasserie* – nemôže sa pripustiť úplné vylúčenie ušlého zisku z nahraditeľnej škody
- b. 94 až 96 *Fuß* – náhrada škody nemusí byť vždy len finančná, ale napr. aj vo forme náhradného voľna
- kalkulácia výšky náhrady škody je vždy záležitosť vnútroštátnych súdov, aj keď SD rozhoduje o prejudiciálnej otázke

- b. 84, 85 *Brasserie* – na účely stanovenia škody môže vnútroštátny súd preveriť, či poškodená osoba prejavila primeranú snahu s cieľom odvrátiť škodu alebo obmedziť jej rozsah a či včas využila všetky dostupné prostriedky na právnu ochranu; poškodená osoba musí preukázať primeranú snahu obmedziť rozsah škody, inak jej hrozí, že škodu bude znášať sama
- uplatniteľnosť tohto pravidla ale zároveň SD značne obmedzil v mene zásady efektivity – napr. b. 75 až 87 *Fuß*

Príčinná súvislosť

- škoda musí byť nevyhnutný a bezprostredný dôsledok protiprávneho konania, racionálne uvažujúci subjekt ju mohol predvídať
- alternatívne príčiny vzniku škody – nedostatok kauzality
- skúmanie veľmi závislé na skutkových okolnostiach jednotlivých prípadov

Zodpovedná EÚ aj členský štát

- mimozmluvná zodpovednosť EÚ – výlučná právomoc SD EÚ (nemôže byť ani predmetom prejudiciálnych otázok – 101/78 *Granaria*, b. 10)
- zodpovednosť členských štátov – vnútroštátne súdy
- v zásade treba podať 2 žaloby

Zodpovednosť členských štátov za porušenie práva EÚ aktmi súdnej moci

Problémy - význam

- 2 základné problémy:
 - potreba definitívne raz ukončiť právny spor (právna istota)
 - nižší súd môže preskúmať správnosť rozhodnutia vyššieho súdu
- ale: všeob. záujem EÚ na účinnom vymáhaní práva EÚ na vnútroštátnej úrovni a na dodržiavaní práva EÚ členskými štátmi a všetkými ich orgánmi prevažuje

Niektoré základné pravidlá

- štát ako jeden celok – jedno, ktorý orgán sa porušenia dopustil
- „dostatočne závažné porušenie“ môže byť dané iba vo výnimočných prípadoch (zjavnosť porušenia – striktný výklad 2. podmienky)
- dostatočne závažné porušenie môže byť dané aj v prípade nevedomej nebanlivosti – napr. neznalosť ustálenej judikatúry SD

C-224/01 Köbler (30. 9. 2003)

- prvý prípad, kde SD explicitne konštatoval, že členské štáty môžu byť voči jednotlivcom zodpovedné aj za porušenie práva EÚ spôsobené vnútroštátnymi súdmi posledného stupňa
- išlo o žalobu profesora Gerharda Köblera proti Rakúskej republike o náhradu škody z dôvodu porušenia práva Spoločenstva na základe rozsudku Najvyššieho správneho súdu. Vo veci samej sa domáhal, aby mu pri posudzovaní nároku na priznanie mimoriadneho príspevku za odpracované roky pre univerzitných profesorov boli zohľadnené aj roky, keď ako profesor pôsobil na univerzitách iných čl. štátov, čo rakúske právo neumožňovalo.

- b. 30 – zásada zodpovednosti členského štátu za škody vzniknuté jednotlivcovi porušením práva EÚ zo strany štátu vyplýva z podstaty Zmluvy
- b. 31 – **zásada platí bez ohľadu na to, ktorý orgán štátu sa svojim konaním alebo opomenutím porušenia dopustil**
- b. 32 – štát sa posudzuje ako jeden celok
- b. 33 – súdna moc hrá rozhodujúcu úlohu pri ochrane práv jednotlivcov vyplývajúcich z práva EÚ; nezodpovednosť za rozhodnutia súdov posledného stupňa by ohrozila plnú účinnosť ustanovení zakotvujúcich tieto práva a zmenšila ich ochranu

- b. 34, 35 – zdôraznenie výnimočného postavenia súdov posledného stupňa; majú tiež povinnosť podať prejudiciálnu otázku
- b. 36, 50 – **jednotlivec musí mať právo požadovať pred vnútroštátnym súdom náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia jeho práv vyplývajúcich z práva EÚ rozhodnutím vnútroštátneho súdu posledného stupňa**
- b. 37 – niektoré štáty namietali proti tomuto záveru poukazovaním na zásadu *res iudicata*, nezávislosť a autoritu súdnej moci a na absenciu súdu, ktorý by bol príslušný na rozhodovanie takýchto sporov

- b. 38 – potvrdenie významu zásady *res iudicata*
- b. 39, 40, 48 – zásada *res iudicata* nie je v rozpore s uznaním zodpovednosti štátu za rozhodnutia súdov posledného stupňa, uznanie zásady zodpovednosti štátu **nespochybňuje právoplatnosť súdnych rozhodnutí**; právo EÚ nevyžaduje zmenu takéhoto súdneho rozhodnutia, ale vyžaduje náhradu škody (pozn.: porovnaj so základnou podmienkou v § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v z. n. p., že právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím možno uplatniť iba vtedy, ak právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, bolo zrušené alebo zmenené pre nezákonnosť príslušným orgánom)

- b. 41 až 43, 48 – takejto zodpovednosti za škodu nebráni ani sudcovská nezávislosť, ktorá sa nezdá byť ohrozená, ani údajná hrozba zníženia autority súdu posledného stupňa; možnosť domáhať sa náhrady škody potvrdzuje kvalitu právneho poriadku a autoritu súdnictva
- b. 45 a 46, 50 – **členské štáty musia** vo svojom právnom poriadku jednotlivcovi poskytnúť vhodný právny prostriedok, aby sa mohol domáhať takejto zodpovednosti štátu. Oni musia **určiť príslušný súd na prejednanie žalôb o náhradu škody** a procedurálne pravidlá súdnych konaní.

- b. 49 – aj ustálená judikatúra ESJP pozná náhradu škody spôsobenej rozhodnutím súdu posledného stupňa
- od b. 51 – **predpoklady takejto zodpovednosti štátu (t. j. jej limity)**
- b. 51 a 52 – musia byť splnené **3 podmienky**:
 - účel porušenej právnej normy spočíva v priznaní práv jednotlivcovi
 - porušenie je dostatočne závažné (pri súdoch sa ale neposudzuje podľa šírky ich voľnej úvahy ako v iných prípadoch zodpovednosti členských štátov)
 - medzi porušením povinnosti štátu a škodou, ktorá vznikla poškodeným osobám, je priama príčinná súvislosť

- b. 53 – **druhá podmienka:** treba zohľadniť osobitosti sudcovskej funkcie a legitímne požiadavky právnej istoty – štát zodpovedá za takéto porušenia **len vo výnimočnom prípade**, keď sa súd posledného stupňa dopustil **zjavného porušenia platného práva** (striktná interpretácia 2. podmienky; neznamená to však iba prípady arbitrárnosti)
- b. 54, 55 – pri rozhodovaní, či je tento predpoklad splnený, musí súd vziať do úvahy všetky aspekty konkrétneho prípadu, ako
 - miera jasnosti a presnosti porušeného predpisu
 - úmyselná povaha porušenia
 - ospravedliteľnosť nesprávneho právneho posúdenia
 - prípadne stanovisko zaujaté inštitúciou EÚ
 - porušenie povinnosti dotknutého súdu podať návrh na začatie prejudiciálneho konania (aspekt pridaný v *Köblerovi*; zároveň vypustený aspekt šírky voľnej úvahy)

- b. 56 - porušenie práva EÚ je **v každom prípade zjavné, a teda dostatočne závažné**, keď je dané rozhodnutie v zjavnom rozpore s príslušnou judikatúrou Súdneho dvora
- b. 57 – tri uvedené podmienky sú **kumulatívne** a ide o **maximálne podmienky zodpovednosti** štátu; štát ale môže uznať svoju zodpovednosť aj za menej prísnych podmienok
- b. 58 – nárok na náhradu škody má pri splnení 3 podmienok základ priamo v práve EÚ; štáty musia pri stanovovaní podmienok zodpovednosti za škodu vo vnútroštátnom práve dodržať zásady ekvivalencie a efektivity

- b. 59 – **záver: zásada, podľa ktorej sú členské štáty povinné nahradiť škodu, ktorá vznikla jednotlivcovi v dôsledku porušenia práva EÚ, ktoré im možno pripísať, je uplatniteľná aj vtedy, keď sa sporné porušenie zakladá na rozhodnutí súdu posledného stupňa, pokiaľ sú splnené uvedené 3 podmienky. Pri rozhodovaní o tom, či je porušenie dostatočne závažné, musí príslušný vnútroštátny súd v prípade, že sa porušenie zakladá na rozhodnutí súdu posledného stupňa, s prihliadnutím na osobitosti sudcovskej funkcie skúmať, či je toto porušenie zjavné.**

- b. 88 – predmetná rakúska právna úprava, stanovujúca podmienky pre priznanie mimoriadneho príspevku, bola v rozpore s právom Spoločenstva
- b. 100, 101 – v zásade majú splnenie podmienok pre zodpovednosť štátu, stanovených Súdny dvorom, posudzovať vnútroštátne súdy; tu má ale SD všetky údaje, aby mohol posúdiť, či sú tieto podmienky splnené
- b. 102, 103 – porušené právne normy majú za cieľ priznať práva jednotlivcom (1. podmienka)

- b. 104 až 119 – dostatočne závažné porušenie (2. podmienka): SD zohľadnil aj to, že
 - rakúsky súd posl. stupňa (Verwaltungsgerichtshof) najprv podal na SD prejudiciálnu otázku
 - SD už skôr rozhodol, že podobná právna úprava je v rozpore s právom Spoločenstva; SD poslal túto judikaturu rakúskemu súdu posledného stupňa
 - rakúsky súd následne vzal prejud. otázku späť
 - rakúsky súd zmenil po komunikácii so SD svoj pôvodný názor na povahu mimoriadneho príspevku, pričom táto bola podľa neho pre rozhodnutie vo svetle judikatury SD rozhodujúca (pôvodne si myslel, že nejde o vernostnú prémiiu, potom, že ide)
 - na základe svojho výkladu judikatury, ktorú mu poslal SD, následne rakúsky súd žalobu p. Köblera zamietol

- ale závery, ktoré rakúsky súd vyvodil na základe tejto judikatury SD, spočívajú na nesprávnom výklade tejto judikatury (SD v nej povedal, že v danom prípade nešlo o vernostnú prémiiu a nevyjadril sa, či by vernostná prémiiu mohla odôvodniť prekážku pre voľný pohyb pracovníkov)
- rakúsky súd nemohol vychádzať z toho, že riešenie právnej otázky vyplýva z ustálenej judikatury SD alebo že neexistujú žiadne dôvodné pochybnosti, preto mal podľa SD povinnosť naďalej trvať na svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania
- rakúsky súd posledného stupňa svojím rozsudkom porušil právo Spoločenstva

- b. 120 až 124, 126 – bolo porušenie zjavné?
 - potrebné zvážiť, či nemožno za zjavné považovať samotné porušenie ustanovení práva Spoločenstva, o ktoré vo veci išlo – nemožno: právo Spoločenstva výslovne otázku neupravovalo, neexistovala ešte judikatúra SD, odpoveď nebola jednoznačná
 - rakúsky súd vzal návrh na začatie konania o prejudiciálnej otázke späť, lebo sa domnieval, že odpoveď na otázku práva Spoločenstva už bola obsiahnutá v judikatúre SD. Na základe nesprávneho výkladu rozsudku SD už nepovažoval za potrebné položiť SD otázku týkajúcu sa daného výkladu.
 - porušenie nebolo zjavné, a teda dostatočne závažné

- splnenie 3. podmienky už teda SD neposúdil
- slovenský preklad rozsudku nie je presný
- b. 77 až 86 návrhov generálneho advokáta – GA porovnal stav vnútroštátneho práva členských štátov vo vzťahu k zodpovednosti štátu za akty alebo opomenutia súdov
 - všetky štáty akceptovali takúto zodpovednosť
 - všetky, okrem Írska, akceptovali tento princíp vo vzťahu k rozsudkom; okrem 2 štátov aj k rozsudkom najvyšších súdov
 - rozsah zodpovednosti sa ale menil podľa povahy porušeného pravidla alebo zdroja rozsudku

C-173/03 Traghetti del Mediterraneo (13. 6. 2006)

- porušenie malo nastať neprávym výkladom pravidiel Spoločenstva týkajúcich sa hospodárskej súťaže a štátnej pomoci v oblasti námornej dopravy v rozhodnutí Corte suprema di cassazione (kasačný súd; nie je prípustný opravný prostriedok), ktorým zamietol odvolanie, a porušením povinnosti položiť SD prejudiciálne otázky. Súd ich odmietol položiť, lebo sa domnieval, že súdy rozhodli v súlade s judikatúrou SD.
- žalobca tvrdil, že talianska právna úprava stanovujúca podmienky prípustnosti žalôb o náhradu škody porušuje zásady stanovené Súdny dvorom

- talianska právna úprava poznala zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú správaním, aktom alebo súdnym opatrením prijatým sudcom, ale s určitými obmedzeniami
- položená otázka: je v rozpore s právom Spoločenstva, a konkrétne zásadami stanovenými SD v rozsudku *Köbler*, vnútroštátna právna úprava, ktorá **na jednej strane** vylučuje akúkoľvek zodpovednosť členského štátu v prípade škody spôsobenej jednotlivcovi z dôvodu porušenia práva Spoločenstva, ktorého sa dopustil vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni, keď toto porušenie spočíva vo výklade právnych pravidiel alebo posúdení skutkových okolností a dôkazov týmto súdom a ktorá **na druhej strane** obmedzuje túto zodpovednosť iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej neobstaranosti sudcu?

- b. 30 – 32 – rekapitulácia zásad z rozsudku *Köbler*
- b. 33 až 36 – potreba zaručiť jednotlivcom účinnú súdnu ochranu práv, ktoré im poskytuje právo EÚ, bráni takisto tomu, aby zodpovednosť štátu nevznikla iba preto, že **porušenie** práva EÚ zo strany vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni **vyplýva z výkladu právnych pravidiel**, ktorý uskutočnil tento súd
 - výklad právnych pravidiel je totiž samotnou podstatou súdnej činnosti; sudca musí zvyčajne vykladať príslušné právne normy – vnútroštátne a/alebo EÚ – aby rozhodol vo veci

- nemožno vylúčiť, že k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva EÚ dôjde práve pri takomto výklade, ak sudca prisúdi napríklad pravidlu hmotného alebo procesného práva EÚ zjavne nesprávny dosah, najmä vzhľadom na príslušnú judikatúru SD v danej oblasti, alebo ak vykladá vnútroštátne právo takým spôsobom, že v praxi vedie k porušeniu uplatniteľného práva EÚ
- vylúčiť za týchto okolností akúkoľvek zodpovednosť štátu by **znamenalo odstrániť samotnú podstatu zásady stanovenej Súdnym dvorom v rozsudku *Köbler***. Toto konštatovanie platí **o to viac** v prípade súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, ktorý má zabezpečovať na vnútroštátnej úrovni jednotný výklad právnych pravidiel (platí zásada zodpovednosti štátu aj na rozhodnutia súdov iných než posledného stupňa?)

- b. 37 až 41 – vylúčenie zodpovednosti štátu nemôže byť prípustené, ani ak **porušenie** zo strany súdu **je spôsobené posúdením skutkových okolností a dôkazov**

- takéto posúdenie predstavuje ďalšiu podstatnú zložku súdnej činnosti
- takéto posúdenie – ktoré si niekedy vyžaduje komplexné analýzy – môže takisto viesť k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva
- vylúčiť za týchto okolností akúkoľvek zodpovednosť štátu by znamenalo, že by bola zbavená účinnosti zásada stanovená v rozsudku Köbler, pokiaľ ide o zjavné porušenie práva EÚ, ku ktorému došlo zo strany vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni
- toto platí o to viac aj v oblasti štátnej pomoci

- b. 42 až 45 – obmedzenie zodpovednosti štátu iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej neobanlivosti sudcu

- hoci nemožno vylúčiť, aby vnútroštátne právo spresňovalo kritériá týkajúce sa povahy alebo stupňa porušenia, ktoré musia byť splnené na to, aby mohla vzniknúť zodpovednosť štátu, tieto kritériá **nemôžu v žiadnom prípade stanovovať prísnejšie požiadavky**, než sú tie, ktoré vyplývajú z podmienky samotného zjavného porušenia uplatniteľného práva, ako to bolo stanovené v bodoch 53 až 56 rozsudku Köbler

- b. 46 – **záver**: vnútroštátna právna úprava, ktorá vylučuje všeobecným spôsobom zodpovednosť členského štátu za škody spôsobené jednotlivci porušením práva EÚ zo strany súdu rozhodujúceho v poslednom stupni z dôvodu, že predmetné porušenie bolo spôsobené výkladom právnych pravidiel alebo posúdením skutkových okolností a dôkazov zo strany tohto súdu, **je v rozpore** s právom EÚ. **V rozpore** s právom EÚ je takisto vnútroštátna právna úprava, ktorá obmedzuje vznik tejto zodpovednosti iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej neobanlivosti sudcu, ak by takéto obmedzenie viedlo k vylúčeniu vzniku zodpovednosti predmetného členského štátu v ostatných prípadoch, keď došlo k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva, ako je to stanovené v b. 53 až 56 rozsudku Köbler.

- rozsudok SD teda spresňuje, čo je „zjavné porušenie uplatniteľného práva“ (2. podmienka)
- konkrétne posúdenie splnenia jednotlivých podmienok zodpovednosti SD na rozdiel od rozsudku *Köbler* nerobil

C-379/10 EK v. Taliansko (24. 11. 2011)

- nadväzuje na vec C-173/03 *Traghetti del Mediterraneo*
- žaloba EK proti Taliansku pre nesplnenie povinnosti, pretože porušilo všeobecnú zásadu zodpovednosti členských štátov za porušenie práva EÚ súdmi posledného stupňa tým, že
 - vylúčilo zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami súdov posledného stupňa, ak porušenie vyplýva z výkladu právnych pravidiel alebo posúdenia skutkových okolností a dôkazov a
 - obmedzilo túto zodpovednosť iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudec
- táto talianska právna úprava bola za nesúladnú s právom EÚ vyhlásená už v rozsudku *Traghetti del Mediterraneo*

- SD potvrdil, že táto právna úprava porušuje právo EÚ, aj v tomto druhom konaní, pretože
 - prvé pravidlo úplne vylučovalo zodpovednosť (b. 37, 48)
 - druhé pravidlo zavádzalo striktnjšie podmienky zodpovednosti, ako tie, ktoré vyplývajú z podmienky zjavného porušenia uplatniteľného práva, ako ju stanovil Súdny dvor (b. 43, 45, 46, 48)
 - aj spôsob odôvodnenia tohto rozhodnutia SD bol úplne v súlade s odôvodnením v rozsudku *Traghetti del Mediterraneo*
- rozsudok dostupný iba vo francúzštine a taliančine

C-160/14 Ferreira da Silva e Brito a i.
(9. 9. 2015)

- vnútroštátna právna úprava **podmieňovala nárok na náhradu škody** spôsobenej porušením práva EÚ, ktorého sa dopustil vnútroštátny súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok, **predchádzajúcim zrušením rozhodnutia**, ktoré spôsobilo túto škodu (prícom takéto zrušenie bolo prakticky vylúčené)
- porušenia práva EÚ sa mal dopustiť Najvyšší súd, ktorý tiež odmietol podať prejudiciálne otázky, keďže vzhľadom na judikatúru SD podľa neho nevznikala nijaká významná pochybnosť o výklade príslušných pravidiel

- b. 23 až 35 – z posúdenia SD vyplýva, že Najvyšší súd rozhodol v rozpore s právom EÚ (smernicou o zachovaní práv zamestnancov pri prevodoch podnikov)
- b. 36 až 45 – Najvyšší súd bol povinný predložiť prejudiciálnu otázku (rozdielne rozhodnutia nižších súdov + opakujúce sa problémy s výkladom daného pojmu v iných členských štátoch)
- b. 50 - pokiaľ sú splnené podmienky na uplatnenie zodpovednosti štátu, štát musí napraviť následky spôsobenej škody podľa vnútroštátneho práva, pričom **podmienky náhrady škody stanovené vo vnútroštátnych právnych úpravách** nemôžu byť menej výhodné ako podmienky týkajúce sa podobných vnútroštátnych prostriedkov nápravy (**zásada ekvivalencie**) a nemôžu byť upravené tak, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo nadmernému sťaženiu získania náhrady (**zásada efektivity**)

- b. 51 - pravidlo, že súdne rozhodnutie spôsobujúce škodu, musí byť najprv zrušené, však **môže nadmerne sťažiť získanie náhrady škody** spôsobenej porušením predmetného práva EÚ
 - b. 52 - prípady, v ktorých rozhodnutia Najvyššieho súdu môžu podliehať preskúmaniu, sú veľmi obmedzené
 - b. 54, 55 – ani kvôli významu zásady právnej sily rozhodnutej veci nie je potrebné rozhodnúť inak (právnemu poriadku EÚ vlastná zásada zodpovednosti štátu vyžaduje takúto náhradu škody, nie však úpravu súdneho rozhodnutia, v dôsledku ktorého škoda vznikla)

- b. 56 až 58 – zásada právnej istoty nemôže v nijakom prípade neutralizovať zásadu zodpovednosti štátu za škodu
- b. 59 - **takú významnú prekážku**, akou je prekážka, ktorá vyplýva z vnútroštátneho právneho pravidla, o ktoré ide vo veci samej, v účinnom uplatňovaní práva EÚ, a najmä tak základnej zásady, ako je zásada zodpovednosti štátu za porušenie práva Únie, **nemožno odôvodniť** zásadou právnej sily rozhodnutej veci ani zásadou právnou istoty
 - porovnaj so slovenskou vnútroštátnou úpravou v § 6 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.

- b. 60 – **záver**: právo EÚ, a najmä zásady stanovené SD v oblasti zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom z dôvodu porušenia práva EÚ, ktorého sa dopustil vnútroštátny súd, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, sa majú vykladať v tom zmysle, že im **bránia** vnútroštátne právne predpisy, ktoré vyžadujú predchádzajúce zrušenie rozhodnutia spôsobujúceho ujmu, ktoré vydal tento súd, pričom takéto zrušenie je prakticky vylúčené

C-168/15 Tomášová (28. 7. 2016)

- exekučné konanie na základe rozhodcovského rozsudku; spotrebiteľská zmluva zrejme porušovala normy na ochranu spotrebiteľov, ale exekučný súd nezamietol žiadosť o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie
- nebolo doteraz z judikatúry SD isté, že zodpovednosť ČS môžu spôsobiť iba súdy rozhodujúce v poslednom stupni + v tomto prípade nebolo jasné, či exekučný súd (OS v Prešove), ktorý sa mal porušenia dopustiť, bol súd rozhodujúci v poslednom stupni

- viaceré rozhodnutia, ktoré môže prijať exekučný súd, bolo možné napadnúť odvolaním:

- rozhodnutie o zamietnutí žiadosti o udelenie poverenia na vykonanie exekúcie (§ 44 ods. 2 EP)
- rozhodnutie o vyhovení námietkam proti exekúcii (§ 50 ods. 4 EP)
- rozhodnutie o povolení odkladu exekúcie (§ 56 ods. 7 EP)
- v niektorých prípadoch rozhodnutie o zastavení exekúcie (§ 58 ods. 5 EP + § 45 ods. 3 zákona č. 244/2002 Z. z. účinného do 31. 12. 2014)

- iné rozhodnutia exekučného súdu odvolaním nebolo možné napadnúť (§ 202 ods. 2 OSP):

- rozhodnutie o udelení poverenia na vykonanie exekúcie
- rozhodnutie o zamietnutí námietok proti exekúcii
- rozhodnutie o nepovolení odkladu exekúcie
- rozhodnutie o zamietnutí návrhu na zastavenie exekúcie

- exekučný súd teda v závislosti od okolností prípadu mohol, ale nemusel byť súdom rozhodujúcim v poslednom stupni

- 1. – 3. otázka: či a za akých podmienok porušenie práva EÚ vyplývajúce zo súdneho rozhodnutia vydaného v rámci exekučného konania o rozhodcovskom rozsudku, ktorým sa vyhovel žalobe o zaplatenie pohľadávok na základe zmluvnej podmienky, ktorá sa má považovať za nekalú, predstavuje „dostatočne závažné“ porušenie pravidla práva EÚ umožňujúce založiť vznik mimozmluvnej zodpovednosti dotknutého členského štátu; je v tejto súvislosti relevantná skutočnosť, že exekučné konanie nebolo skončené a osoba, proti ktorej sa toto exekučné konanie vedie, bola absolútne nečinná a nevyužila všetky právne prostriedky nápravy, ktoré sú jej dostupné v danom právnom poriadku, ako napríklad žaloba o vydanie bezdôvodného obohatenia?

- b. 18 až 20 – zásada zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom porušením práva Únie, ktorá je súčasťou systému Zmlúv, sa tiež uplatní za určitých podmienok v prípade, ak dotknuté porušenie vyplýva z rozhodnutia vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni (zhodne s názorom generálneho advokáta; môže súvisieť aj s povinnosťou poškodeného predchádzať/obmedziť vznik škody)
- b. 21 – vnútroštátny súd má overiť, či išlo o súd rozhodujúci v poslednom stupni
- b. 22 až 26 – pripomenutie podmienok vzniku zodpovednosti štátu za škodu, vrátane toho, že keď má byť škoda spôsobená súdom, zodpovednosť môže vzniknúť iba vo výnimočnom prípade, keď vnútroštátny súd rozhodujúci v poslednom stupni porušil zjavným spôsobom uplatniteľné právne predpisy

- b. 26 – porušenie práva EÚ je dostatočne závažné vtedy, ak je v zjavnom rozpore s judikatúrou SD v danej oblasti
- b. 27 – v slovenskom prípade by na to, aby bola splnená podmienka dostatočne závažného porušenia práva EÚ, bolo potrebné, aby:
 - OS v Prešove konal v poslednom stupni
 - zjavne porušil ustanovenia smernice 93/13/EHS
 - alebo zjavne nerešpektoval judikatúru SD vzťahujúcu sa na túto smernicu
- b. 28 až 32 – pripomenutie vývoja judikatúry SD k smernici 93/13/EHS

- b. 30, 33, 34 – až v rozsudku C-243/08 *Pannon GSM* Súdny dvor povedal, že súd je povinný skúmať nekalú povahu zmluvných podmienok *ex officio* hneď potom, ako je oboznámený s právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel (pri exekučnom súde je to navyše podmienené splnením podmienky ekvivalencie, b. 32); preto sa nemožno domnievať, že vnútroštátny súd, ktorý v rozhodnutiach o udelení poverenia na vykonanie exekúcie vydaných **pred rozsudkom Pannon GSM** nepreskúmal *ex officio* nekalý charakter zmluvnej podmienky, na ktorú sa vzťahuje pôsobnosť smernice 93/13, hoci disponoval právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, zjavne nerešpektoval judikatúru SD v tejto oblasti, a preto sa dopustil dostatočne závažného porušenia práva EÚ.

- b. 35 – SD nepreskúmal (nebolo treba), či skutočnosť, že exekučné konanie vo veci samej nebolo skončené a osoba, proti ktorej sa toto exekučné konanie vedie, bola absolútne nečinná alebo že nevyužila všetky právne prostriedky nápravy, ktoré sú jej dostupné, ako napríklad žaloba o vydanie bezdôvodného obohatenia, je relevantná pre vznik zodpovednosti SR za škodu

- odpoveď SD na 1. – 3. otázku:

- zodpovednosť členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcom z dôvodu porušenia práva EÚ rozhodnutím vnútroštátneho súdu môže vzniknúť iba vtedy, ak toto rozhodnutie vydáva súd tohto členského štátu rozhodujúci v poslednom stupni, čo v prípade sporu vo veci samej prináleží overiť vnútroštátnemu súdu. Ak ide o tento prípad, rozhodnutie tohto vnútroštátneho súdu rozhodujúceho v poslednom stupni môže založiť dostatočne závažné porušenie práva EÚ umožňujúce vznik uvedenej zodpovednosti len vtedy, ak uvedený súd zjavne porušil uplatniteľné právo, alebo ak k tomuto porušeniu došlo napriek existencii riadne ustálenej judikatúry SD v danej oblasti
- nemožno sa domnievať, že vnútroštátny súd, ktorý pred rozsudkom zo 4. júna 2009 vo veci *Pannon GSM* v rámci exekučného konania o rozhodcovskom rozsudku, ktorým sa vyhovel žalobe o zaplatenie pohľadávok na základe zmluvnej podmienky, ktorá sa má považovať za nekalú v zmysle smernice 93/13, nepreskúmal *ex officio* nekalý charakter tejto podmienky, hoci disponoval právnymi a skutkovými okolnosťami potrebnými na tento účel, zjavne nerespektoval judikatúru SD v tejto oblasti, a preto sa dopustil dostatočne závažného porušenia práva EÚ.

- 4. a 5. otázka: či suma škody spôsobenej v dôsledku prípadného porušenia práva EÚ, o aké ide vo veci samej, zodpovedá sume náhrady škody, ktorú požaduje p. Tomášová, pokiaľ možno túto sumu stotožňovať so sumou skutočne vymoženej pohľadávky, t. j. sumou bezdôvodného obohatenia osoby, v prospech ktorej bol vydaný rozhodcovský rozsudok, a či žaloba o náhradu tejto škody je subsidiárna vo vzťahu k žalobe o vydanie bezdôvodného obohatenia

- odpoveď SD: pravidlá o náhrade škody spôsobenej porušením práva EÚ, ako sú pravidlá týkajúce sa ohodnotenia spôsobenej škody alebo vzťahu medzi žalobou o náhradu tejto škody a ostatnými prípadne dostupnými prostriedkami nápravy (akým môže byť žaloba o vydanie bezdôvodného obohatenia), upravuje právny poriadok každého členského štátu, pričom však musí rešpektovať zásady ekvivalencie a efektivity
 - pozn.: podľa prevažujúcej judikatúry v SR nebolo možné priznať nárok na náhradu škody voči štátu, ak poškodenému vo vzťahu k deklarovanej škode patril nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia

C-268/15 Ullens de Schooten (15. 11. 2016)

- žaloba jednotlivca o náhradu škody proti belgickému štátu
- porušiť právo EÚ mali belgické zákonodarne a súdne orgány
- škoda mala žalobcovi vzniknúť porušením slobôd zakotvených v čl. 49, 56 a 63 ZFEÚ (právo usadiť sa, sloboda poskytovať služby, voľný pohyb kapitálu)
- všetky okolnosti veci sa však obmedzovali na vnútroštátnu sféru jediného členského štátu – Belgicka; bolo teda potrebné určiť, či žalobcovi z týchto ustanovení ZFEÚ vyplývali práva

- b. 47 – ustanovenia ZFEÚ v oblasti slobody usadiť sa, slobodného poskytovania služieb a voľného pohybu kapitálu sa neuplatnia na situáciu, ktorá sa vo všetkých ohľadoch obmedzuje len na jeden členský štát
- b. 50 až 55 – SD niekedy vykladá ustanovenia Zmlúv týkajúce sa základných slobôd, aj keď má prejednávaný spor čisto vnútroštátnu povahu, ale aby sa tak stalo, musí predkladajúci vnútroštátny súd uviesť, akú súvislosť majú predmet alebo okolnosti takéhoto sporu s ustanoveniami práva EÚ týkajúcimi sa základných slobôd
- b. 57 – okolnosti sporu vo veci samej ale nevykazovali žiadnu súvislosť s čl. 49, 56 alebo 63 ZFEÚ

- b. 58 – **záver**: právo EÚ sa má vykladať v tom zmysle, že **systém mimozmluvnej zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú porušením práva EÚ sa nemá uplatniť** v prípade údajnej škody spôsobenej jednotlivcovi z dôvodu tvrdeného porušenia základnej slobody, stanovenej v článkoch 49, 56 alebo 63 ZFEÚ, vnútroštátnou právnou úpravou, ktorá sa bez rozdielu vzťahuje na vnútroštátnych príslušníkov a na príslušníkov iných členských štátov, pokiaľ v situácii, v ktorej sa všetky okolnosti obmedzujú na vnútroštátnu sféru jediného členského štátu, neexistuje nijaká súvislosť medzi predmetom alebo okolnosťami sporu vo veci samej a týmito článkami – žalobcovi z nich totiž nevyplyvali žiadne práva (a nebola teda splnená 1. podmienka zodpovednosti štátu za škodu)

Ďalšie rozhodnutia Súdneho dvora

- rozsudok vo veci C-681/13 *Diageo Brands* (16. 7. 2015)
 - išlo o žalobu o náhradu škody podanú jednou súkromnou spoločnosťou proti inej spoločnosti v Holandsku. V rámci tohto konania sa otvorila otázka uznania právoplatného súdneho rozhodnutia vydaného súdom nižšieho stupňa v Bulharsku, ktoré bolo údajne v rozpore s právom EÚ
 - b. 66 - v tejto súvislosti SD vyslovil, že keby bolo proti bulharskému rozhodnutiu podané odvolanie, súd posledného stupňa by bol v zásade povinný obrátiť sa na SD s prejudiciálnou otázkou a neodôvodnené opomenutie zo strany tohto súdu splniť si túto povinnosť by malo za následok vznik zodpovednosti Bulharska v súlade s pravidlami definovanými v judikatúre Súdneho dvora *Köbler*

- rozsudok vo veci C-69/14 *Târşia* (6. 10. 2015)
 - konečné súdne rozhodnutie ukladajúce povinnosť zaplatiť daň nezlučiteľnú s právom EÚ
 - právo EÚ, najmä zásady ekvivalencie a efektivity, nebráni tomu, aby za takých okolností, o aké ide vo veci samej, vnútroštátny súd nemal možnosť obnovy konania, v ktorom bolo vydané konečné súdne rozhodnutie v rámci občianskeho súdneho konania, ak sa toto rozhodnutie ukáže byť nezlučiteľné s výkladom práva EÚ, ktorý SD prijal po tom, ako sa uvedené rozhodnutie stalo konečným, hoci takáto možnosť existuje, pokiaľ ide o konečné súdne rozhodnutia nezlučiteľné s právom EÚ, ktoré boli vydané v rámci správneho súdnictva (dôraz na zásadu právnej sily rozhodnutej veci)
 - b. 40 - keďže bolo toto konečné súdne rozhodnutie prijaté súdom posledného stupňa, je potrebné pripomenúť ustálenú judikatúru SD (*Köbler; Traghetti del Mediterraneo*), podľa ktorej najmä z dôvodu, že porušenie práv založených na práve EÚ takýmto rozhodnutím spravidla nemožno napraviť, nie je možné jednotlivcovi odňať oprávnenie domáhať sa voči štátu zodpovednosti, aby týmto spôsobom získal súdnu ochranu svojich práv

rozsudok vo veci C-3/16 Aquino (15. 3. 2017)

- v rámci žaloby jednotlivca o náhradu škody proti belgickému štátu z dôvodu škody údajne spôsobenej rozhodnutiami rôznych vnútroštátnych súdov riešil SD otázky, ktorý súd je potrebné považovať za súd posledného stupňa a kedy takýto súd môže upustiť od predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru
 - súd, ktorého rozhodnutia možno napadnúť opravným prostriedkom podľa vnútroštátneho práva, nemožno považovať za súd rozhodujúci v poslednom stupni v prípade, ak kasačný opravný prostriedok podaný proti rozhodnutiu tohto súdu nebol preskúmaný z dôvodu späťvzatia zo strany žalobcu
 - súd rozhodujúci v poslednom stupni môže upustiť od predloženia prejudiciálnej otázky SD, ak sa kasačný opravný prostriedok zamietne z dôvodov neprípustnosti, ktoré sú vlastné konaniu pred týmto súdom, ak boli dodržané zásady ekvivalencie a efektivity

uznesenia v odvolacích konaniach C-87/17 P CBA Spielapparate- und Restaurantbetrieb v. Súdny dvor EÚ (5. 7. 2017) a C-261/17 P Ccc Event Management v. Súdny dvor EÚ (13. 7. 2017)

- žaloby o náhradu škody proti SD EÚ z dôvodu, že vnútroštátny súd údajne spôsobil škodu nepodaním prejudiciálnej otázky
- Všeobecný súd žaloby odmietol kvôli zjavnej nepríslušnosti, Súdny dvor toto rozhodnutie potvrdil; opomenutie podať prejudiciálnu otázku nemôže byť pripísané SD EÚ; SD ale pripomenul, že ak sú práva jednotlivca vyplývajúce z práva EÚ porušené rozhodnutím súdu posledného stupňa, môže podať žalobu o náhradu škody proti danému členskému štátu pred jeho vnútroštátnymi súdmi
- uznesenia dostupné iba v nemčine a francúzštine

Ďakujem za pozornosť
